

Turun yliopisto
Taiteiden tutkimuksen laitos
Mediatutkimus

Puheviestinnän arviointi -tehtävä

Puheviestinnän arviointi

A4j

30.11.06

Vastaanottaja: Jukka-Pekka Puro

Pauli Rekola

70181

pamire@utu.fi

Pitäisikö lukiossa opettaa, kuin nyt puheviestinnän päättöarvioinnissa, ryhmäkeskustelua ja puheen pitoa vai pitäisikö paino olla jossain muussa. Valkosen kirjassa annetaan esimerkeiksi (Valkonen 2003, s141) ”ongelmanratkaisukeskustelu, neuvottelu, haastattelu, väittely, paneeli, ryhmätyö ja sen raportointi”. Kaikki nämä vuorovaikutustilanteet ovat tärkeitä ja moniin näistä joudumme elämämme aikana. Lukiossa on kuitenkin ongelmaksi muodostunut ajan puute, joka ”estää” näiden kaikkien käsittelyn. Olisiko mahdollista kuitenkin käydä useampia genrejä lävitse supistamalla aikaa jostakin muualta? Valkonen miettii, onko opettajilla haluttomuutta supistaa kirjoittamisesta ja kirjallisuudesta tai kokevatko he puheviestinnän opettamisen ja arvioimisen vaikeaksi ja pyrkivät välttämään sitä, sanomalla ettei ole aikaa. Mielestäni nykyään on trendi, jos sanoo, ettei ehdi jotakin. Toiset myös hyväksyvät tämän eivätkä odota lisäselitystä. Tätä opettajien haluttomuutta tukee kirjassa esiin nostettu opettajien kokemana pätemättömyys arvioida puheviestintää. Tähän onkin alettu kiinnittää huomiota ja puheviestinnän päättöarviointiin on luotu yhtenäinen palautelomake ja lomakkeeseen kohtia joihin huomion pitäisi kiinnittyä. Opettajille annetaan myös koulutusta arvioimiseen.

Päättöarviointiin on valittu ryhmäkeskustelu, mutta miksi? Ryhmäkeskustelussa tarvitsee ottaa muut huomioon kuuntelemalla mitä muut sanovat ja ottaa tilaa omalle argumentaatiolle. Oman puheenvuoron tarvitsee olla hyvin mitoitettu ja muiden puheisiin liittyvä sekä keskustelua eteenpäin vievä. Turhaan ei kannata puhua. Näitäkin asioita käydään läpi muissa ryhmäviestinnän genreissä, miksei niitä kuitenkaan ole valittu tämän tilalle. Näkisin ryhmäkeskustelun olevan helpoin ja ottavan ryhmäviestinnän tärkeimmät piirteet huomioon. Siinä ei tarvitse saada aikaan konsensusta tai kompromissia, kuten neuvottelussa tai päätöksenteossa, tarkoituksena on ainoastaan keskustella asiasta. Paneelikeskustelu on tasapuolinen ja se ei vaadi niin paljon oman tilan ottamista. Muodollisuuden takia se kestääkin useimmiten pidempään. Mielestäni väittelyssä vielä entisestään korostuu oman tilan ottaminen, koska siinä usein syntyy väittely kahden henkilön välille. Vaarana on myös väittelyn jähmettyminen paikalleen. Haastattelu on puolestaan vaikeampi toteuttaa useammalla ihmisellä, jolloin se ei sovellu ryhmäkokeeseen. Ryhmätyöt puolestaan vievät paljon aikaa, jos opettaja tarkkailee ja arvioi sitä koko ryhmätyöskentelyn ajan, joten en näkisi sen hyödyn olevan siihen käytetyn ajan arvoinen. Ryhmäkeskustelu ei ole täydellinen, mutta katson sen puolustavan asemaansa päättötyön ryhmävaiheen osana.

Mukautuminen on eräs keskinäis- tai ryhmäviestinnän tärkeä osa. Mukautuminen vahvistaa ryhmän koheesiota ja sen edellytyksenä onkin vähintään kaksi henkilöä. Mukautuminen onkin haastavaa, koska se voi ilmentyä usealla eri tavalla ja sillä voi olla erilaisia vaikutuksia. Valkonen kirjassa kertookin(2003, s. 148) ”Mukautuminen

edellyttää Duranin (1992) mukaan 1) sosiaalista kokeneisuutta, johon liittyy halu olla vuorovaikutuksessa erilaisten yksilöiden ja ryhmien kanssa;” Mielestäni halu olla vuorovaikutuksessa yleensä näkyy tiedostamattomasti käyttäytymisestä, ja se vaikuttaa muihin piilotajunteisesti. Ihastuminen yleensä on näkyvä, kuten muut vahvat tunteet, voimakkuudesta johtuen. Tunteet ilmenevät usein äänen sävyssä ja käyttäytymisessä, kuten etäisyydessä henkilöiden välillä ja äänen esim. ivallisessa tai lempeässä sävyssä. Halu vuorovaikutukseen vaikuttaa etenkin keston, jos ei halua olla vuorovaikutuksessa pyrkii lopettamaan sen mahdollisimman nopeasti. Tämä ei ilmene päättöarvioinnissa, jossa on määrätty aika. Omiin tunteisiin pystyy vaikuttamaan, esimerkiksi miettimällä, mistä ne johtuvat ja muuttamalla ajatusmallia tai itsesuggestiolla. Valkonen jatkaa kirjassaan ”2) Sosiaalista levollisuutta, kykyä hallita ahdistuneisuutta ja jännitteisyyttä;”(Valkonen 2003, s148) Ahdistunut osallistuja saa usein myös muut ahdistuneiksi, kun he mukautuvat. Ahdistuneena ei mielestäni yleensä itse pysty mukautumaan. Tämän takia tarvitsee päästä ahdistuksesta eroon ennen vuorovaikutus tilannetta. On kuitenkin vaikeaa huomata ahdistuneisuutta, kun se ei monestikaan ole kaukana jännityksestä. Luulen ahdistuksen huomaavan vain tarkkailemalla omaa käytöstä. Jos ei ole varma ahdistuksesta, kannattaa pyrkiä siitä silti eroon, koska pyrkimykset usein auttaa keskittymään muihin osallistujiin ja levolliseen oloon. Jännittyneenä yleensä keskittyy itseensä ja omaan jännittämiseen, jolloin mukautuminen on jälleen vaikeaa. Mielestäni jännittäminen kannattaa ottaa vireytymisenä ja pyrkiä lujemmin keskittymään itsensä ulkopuolisiin asioihin, koska jännittäminen on normaalia ja sellaisena se kannattaa hyväksyä. ”3) halukkuutta ottaa toiset huomioon, huomata toiset ja tunnustaa toiset;”(Valkonen 2003, s148) Mikä parantaisi ryhmän koheesiota ja siten mukautumista kuin muiden huomioon ottaminen ja heidän tunnustaminen. Jokainen meistä haluaa tulla huomatuksi ja tunnustetuksi osana jotakin. Monesti yhteisöt, jotka huomaavat sinut ja ovat sinusta kiinnostuneita saavat sinut vedettyä mukaan toimintaansa, vaikka tekeminen olisikin sellaista mistä et pitäisikään. Jos huomaat muut, he myös yleensä huomaavat sinut. ”4) Tarkoituksen mukaista avoimuutta, kykyä havaita toisen käyttäytymisessä vihjeitä oman viestinnän säätelämiseksi;”(Valkonen 2003, s148) Tämä kohta lähenee mielestäni epävarmuuden vähentämisen teoriaa(Puro 1996). Siinä osapuolten yksityisasiasta kertominen määrättyy sen mukaan, kuinka toinen vastaa toisen tekemään tarjoukseen. Jos on avoin ja kertoo vähän yksityisasiastaan ja toinen tekee samoin, yksityisyyden aste lisääntyy. Tarpeellista on myös aistia kuinka se palvelee vielä tarkoitusta, missä menee avoimuuden raja. Muutakin käyttäytymisestä kannattaa havainnoida, kuten non-verbaalista viestintää ja hienosäätää omaa käyttäytymistä toisen mallin mukaan. ”5) kykyä käyttää kieltä tarkoituksen mukaisella tavalla;”(Valkonen 2003, s148) pyrkii tarkkailemaan

millaista sanastoa toinen käyttää. Onko se esimerkiksi auditiivista tai visuaalista, jolloin kannattaa itsekkin siirtyä siihen sanastoon, jottei synny niin helposti virhe tulkintoja ”6) sosiaalista älykkyyttä tai nokkeluutta, kykyä hallita tai lieventää sosiaalista jännitystä esimerkiksi huumorilla.”(Valkonen 2003, s148) Aina tarvitsee aistia tilannetta ja sen ilmapiiriä sekä pyrkiä muokkaamaan se mahdollisimman avoimeksi kommunikaatiolle. Mielestäni propaganda -vaikuttamisessa on hyvin tärkeää aistia ilmapiiriä, sitä miten ja mistä aiheesta ihmiset haluavat kuulla, ja käyttää havaintonsa palvelemaan omaa tarkoitusta. Sanomalla, mitä ihmiset haluavat kuulla, saat yleensä huomion ja ihmiset kuuntelemaan. Puhetta mukauttamalla saa mielestäni helpommin yhteyden muihin, kunhan muokkaa sitä heidän puheensa suuntaan. Itse olen huomannut muokkaavani puhettani ja sanomisiani toisen suuntaan tiedostamatta, ja tilanteen jälkeen olen tajunnut tämän tapahtuneen. Etenkin puheen nopeus ja sanaston käyttö mukautuu mukautuvat helposti. Mukautuminen on hyvin vaikea alue määriteltäväksi. Sen vuoksi lukion päättöarvioinnissa sitä ei arvioidakaan suoraan. Sen monia osia kuitenkin sisältyy erinäköisiin arviointikohtiin, esim. kuuntelemiseen. Toteutunut mukautuminen antaa mielestäni parhaiten vaikutelman ryhmän yhtenäisyydestä.

”Hieman yli puolet opiskelijoista arvioi esiintymistaitojensa tason hyvin hyväksi tai kiitettäväksi.”(Valkonen 2003, s.237) Yli 70% opiskelijoista arvioi ryhmäkeskustelutaitonsa hyvin hyväksi tai kiitettäväksi. Näin kovat tulokset eivät minua yllätä, koska päättöarvio ei ole pakollinen ja siitä on vain hyötyä, jos saat riittävän hyvät arvosanat. Tämän vuoksi taitonsa huonoksi kokevat eivät osallistu. Omasta lukioaikaisesta kokemuksesta sanoisin, että kun luulee arvostelijoiden katsovan itse arviointi – lomakkeita, kun hän arvostellee esitetystä. Näin ainakin koin arvostelijoideni tekevän. Kannattaa antaa itselleen paremmat arvostelut kuin ansaitsisi, jos vain kehtaa. Ei kuitenkaan kannata mennä liiallisuuksiin tai opettaja huomaa, ettei esiintyjä ota vakavasti itse arviointia, ja jättää sen tästä syystä arvostelun ulkopuolelle. Ajatella, millaiset paineet opettajalla on antaa esimerkiksi tyydyttävä tai huonompi, kun oppilas on arvioinut itsensä hyvin hyväksi. Opettajan tietäessä, ettei oppilaalla ole paljoa kokemusta esiintymisestä/ryhmäkeskustelusta ja vielä vähemmän sen arvioiduksi tulemisesta. Kaiken lisäksi yleensä opettaja on itsekkin epävarma arvostellessaan. Opettajan tehtävä onkin vielä kannustaa oppilasta, ei musertaa. Sanallisen osion puoli on toisenlainen, siellä opettaja voi kertoa missä meni vikaan. Hän voi jopa havainnollistaa sen taltioinnilta. Esiintymistaidon sanallisessa puolessa opiskelijoilla onkin heti negatiivisempi ja vähättelevämpi ote.(Valkonen 2003, s.237-238) Mielikuvat olivatkin usein kielteisesti värittyneitä. Tämä johtuu suomalaisesta mentaliteetista. Luulen kuitenkin harjoittelun puutteen olevan pääsyyinä. Lukiossa ryhmäviestintään osallistujilla, joita ei ole monesti ennen arvioitu, on yleensä vääränlainen kuva itsestään viestijänä. Etenkin

taitavina puhujina itseään pitävät kokevat itsensä hyväksi luotsamaan ryhmäkeskustelua, mutta todellisuudessa he eivät siinä onnistu esim. puutteellisten kuuntelemisen taitojen vuoksi. (Valkonen 2003, s.238)

Lähteet:

Valkonen, Tarja, 2003, *Puheviestintätaitojen arviointi*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Puro, Jukka-Pekka, 1996, *Johdatus puheviestinnän teorioihin*. Tampere: Tammer-paino.